

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАПІВ РОБОТИ БАНКІВ З ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ

Анотація. Розглянуто та проаналізовано існуючі підходи щодо кількості та змісту етапів роботи банків з проблемними кредитами, розкрито їх сутність. Запропоновано змістовну схему роботи банків з проблемними кредитами.

Аннотация. Рассмотрены и проанализированы существующие подходы к количеству и содержанию этапов работы банков с проблемными кредитами, раскрыта их сущность. Предложена схема работы банков с проблемными кредитами.

Annotation. The existing approaches to the quantity and content of the phases of banking with problem loans were considered and analyzed, their nature was discovered. The scheme of banks' work of with problem loans is offered.

Ключові слова: кредит, проблемний кредит, банк, позичальник, реструктуризація, ліквідація.

У посткризових умовах, які проявляються в погіршенні якості кредитних портфелів практично всіх вітчизняних банків, на перший план банківського менеджменту постає формування адекватної процедури роботи банку з проблемною заборгованістю, що буде чітко регламентувати порядок взаємодії структурних підрозділів та співробітників, оптимізувати трудовитрати на досягнення результату та знижувати ризик прийняття неправильних управлінських рішень при роботі з такою заборгованістю.

Значний внесок у розроблення теоретичних та методичних положень організації роботи банків з проблемними кредитами зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Єпіфанов А. О., Криклій О. А., І. Осадчий, М. Посадська, Шустова Є. П. та ін. [1 – 5]. Однак серед науковців на сьогодні не існує єдиного підходу щодо кількості та змісту етапів, які має пройти банк у разі виникнення проблемної заборгованості, що обумовлює необхідність обґрунтування єдиної схеми роботи з проблемними кредитами, яка найбільш повно відобразить усі етапи.

Метою статті є теоретичне обґрунтування етапів роботи банків з проблемними кредитами. Досягнення зазначеної мети обумовлює необхідність вирішення таких завдань: критично проаналізувати існуючі підходи до кількості та змісту етапів та розкрити їх сутність.

Інструментом розв'язання цих завдань обрано метод синтезу.

Шляхом узагальнення підходів різних авторів [1; 2; 4 – 6] до визначення етапів роботи банків з проблемними кредитами побудовано схему роботи з такими кредитами (рисунок).

Рис. Етапи роботи банків з проблемними кредитами

Як видно з рисунка, на першому етапі роботи з проблемними кредитами здійснюється кредитний моніторинг, який передбачає ретроспективний аналіз кредитної діяльності банку, що дозволяє виявити недоліки, розробити рекомендації та оптимізувати систему управління кредитним ризиком у майбутньому. Він включає в себе нагляд за правильністю оформлення документів, цільовим використанням кредиту, погашенням кредиту, схоронністю заставленого майна, змінами у фінансовому стані позичальника [2, с. 43].

Раннє реагування менеджменту у разі виникнення сумнівів щодо повернення кредиту дозволяє прийняти відповідні заходи перш ніж ситуація вийде з-під контролю та втрати стануть неминучими [4, с. 83].

Найпростіше для цих цілей скористатися класифікацією кредитів, установленою Положенням "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків" [6], відповідно до якого з метою визначення розміру розрахункового резерву у зв'язку з дією факторів кредитного ризику кредити класифікуються в одну з п'яти категорій якості: стандартні, під контролем, субстандартні, сумнівні та безнадійні. За даною класифікацією всі кредити, окрім стандартних, можна вважати проблемними.

Відсортувавши проблемні кредити від стандартних, можна приступити до їх моніторингу. При цьому варіанти дій працівників банку, які здійснюють моніторинг проблемної заборгованості, можуть бути такими:

нічого не робити (до тих пір, доки обсяг накопиченої негативної інформації не стане критичним);

вжити заходів для отримання додаткової інформації за даним кредитом;

винести інформацію на розгляд керівника підрозділу, уповноваженого приймати відповідні рішення, або колегіального органу управління банку (наприклад, кредитного комітету);

передати інформацію особам або підрозділам банку, уповноваженим здійснювати певні дії в межах роботи з простроченою заборгованістю (наприклад, службі безпеки або юридичній службі);

самостійно здійснювати певні дії (наприклад, провести переговори з позичальником або провести виїзну перевірку діяльності позичальника, а також наявності та стану заставленого майна) [4, с. 88].

Далі приймається рішення про необхідність здійснення певних заходів з погашення (реструктуризації) за кредитом.

На наступному етапі здійснюється вибір стратегії роботи з проблемними кредитами. На даному етапі проводиться аналіз наслідків використання стратегій дій щодо позичальника, перспектив бізнесу позичальника, впливу форс-мажорних обставин при стягненні заборгованості позичальника, а також оцінка бізнесу і менеджменту позичальника (зокрема, бажання співпрацювати з банком) [3, с. 42].

Далі проводиться планування і реалізація роботи банку з проблемними кредитами. На даному етапі приймається рішення щодо продажу активу, здійснюється аналіз кредитного ризику, а також реструктуризація кредитної заборгованості позичальника, яка передбачає зміни в умовах кредитної угоди, згідно з якими кредитор надає позичальнику якусь поступку або перевагу, тобто подовження строку дії угоди кредитування або зміну строків виконання, тимчасові відстрочення за черговими платежами або тимчасову зміну щомісячного платежу у бік зменшення [5, с. 157].

Якщо ж позичальник не має реальних перспектив розрахуватися найближчим часом, банк залежно від форми забезпечення кредиту має право застосовувати різні способи примусового стягнення боргу та відсотків за ним:

реалізація застави позичальника;

продаж проблемного кредиту третій особі;

погашення кредиту третіми особами;

судові процедури, в тому числі процедура банкрутства позичальника [6, с. 289–290].

У випадку, якщо повернути кредит взагалі неможливо, він списується за рахунок створених резервів на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями [2, с. 42].

Таким чином, було запропоновано найбільш повну та змістовну схему роботи банків з проблемними кредитами, однак зрозуміло, що не кожен такий кредит проходить всі етапи даного процесу, спрямованого, власне кажучи, на його знищення, – шляхом погашення або переведення до складу стандартної заборгованості.

Наук. керівн. Азізова К. М.

Література: 1. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посібн. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – 523 с. 2. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДНВЗ "УАБС НБУ", 2008. – 86 с. 3. Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України / І. Осадчий // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 (30). – С. 39–43. 4. Посадская М. Проблемная задолженность корпоративных клиентов: процедуры и порядок работы / М. Посадская // Банковское кредитование. – 2010. – № 1. – С. 82–93. 5. Шустова Е. П. "Проблемный кредит": терминологическое содержание, критерии определения и факторы возникновения / Е. П. Шустова // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2010. – № 18. – С. 155–158. 6. Положення "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків", зі змінами, внесеними від 29.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z047400&p=1322839524989100>.